

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

7 De quibusdam bellis particularibus iniustis, scilicet seditione, rixa, &
duello.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

7 Verum virgite necessitate possunt clerici in sacris constituti, & religio propria manu pugnare, & occidere, verbi gratia, ad se, ubique defendendos, quia lex Ecclesiastica prohibere non debet, quod iure naturali conceditur, & a fortiori possunt pro patria, & bono communi republicae, & fidei pugnare, si aliter in periculo graui haec constituantur, ac denique pugnare possunt pro victoria obtinenda, a qua pax reipublicae, fideique progressus non leuiter pendet: imò in iis casibus non solum possunt, sed tenentur pugnare. Non enim lex Ecclesiastica aduersari poterat legi naturali, sed potius illam perficit, sicut gratia perficit naturam: & ita tradunt communiter Doctores. Mol. disp. 108. post medium vers. sunt verò. Valentian. disput. 3. quæst. 16. punct. 4. vers. secundo. & seq. Bonac. disp. 2. de restit. quæst. vlt. sect. 1. punct. 12. §. 4. Suarez de bello disp. 13. sect. 3. numer. 9. Coninch. disput. 31. dub. 6. num. 91. & alij apud ipsos.

8 An verò in huiusmodi casibus aliquam irregularitatem contrahant clerici pugnantes? Dixi in tractatu de irregularitate, non contrahere, & tradit alijs relatis Coninch. de sacrament. disp. 18. num. 88. 89. & 97. & disp. 51. de bello. dub. 6. num. 91. Conuaruu. clement. si furiosus. 2. part. 3. num. 2. & §. 4. numer. 9 & 3. part. §. unic. num. 5. Valentia 2. 2. disp. 3. quæst. 16. punct. 4. circa fin. vers. sed contraria sententia Suarez disp. 13. de bello. sect. 3. num. 6. 7. & alij.

9 Sed inquirens. Qui potest dispensare, vt clericus in sacris propria manu pugnet, vel pugnantis praesit? Respondeo solum Pontificem, quia in lege superioris nequit inferior, nisi ex superioris commissione. At nullum vestigium huius commissionis inuenimus datam Episcopis. Ergo nequeunt in hac dispensatione se intromittere: & ita tradit Bannes 2. 2. quæst. 40. art. 2. dub. 2. Azor. 3. part. lib. 2. cap. 16. Bonacin. disp. 2. de restit. quæst. vlt. sect. 1. punct. 12. num. 29. §. 4.

10 Rursus alia sunt personae, quae ob eorum malitiam dubitari potest, an sint exclusae à bello iusto Christianorum: ij sunt infideles, cum enim ex eorum consortio grauissima mala reipublicae proueniant, merito excludendi sunt à bello aduersus Christianos facto. Nam licet per se illicitum non sit hos infideles in tui adiutorium, & defensionem vocare, per accidens tamen regulariter est illicitum: assumunt enim inde occasionem profanandi sacra, destruendi templa, violandi virgines, & alia innumera flagitia committendi, ob quae Princeps catholicus quoad fieri potest, eos vitare debet. Et multò fortius debet se abstinere à praestando iis infidelibus adiutorium, cum aduersus catholicos pugnant, etiam si ex parte infidelium videatur bellum esse iustum quia bonum religionis omnibus alijs praeferrì debet: in iis consentiunt, Doctores Reginald. tom. 2. prax. lib. 21. num. 100. Rodriguez 1. part. sum. 126. nu. 2. Mol. tract. 2. de iust. disput. 112. sine Regid. de Coninch. disp. 31. de bello. dub. 7. num. 102. Bonac. disp. 2. de restit. quæst. vlt. sect. 1. part. 1. §. 2. nu. 6. Suarez de bello disp. 13. sect. 7. sine. num. 25.

11 Hucusque de pugnantibus in bello iusto dictum est, at si bellum iniustum sit, clarum est neminem pugnare posse, & omnia damna facta, pro viribus reparanda esse. Solum est dubium de iis, qui pugnant ob merum mortis, amissionis membrorum aut alterius similis damni, quales sunt captiui in nauibus Turcarum remigantes: an ratione huius metus à culpa, & obligatione restituendi excusentur? sed de iis disput. seq. de scàmulo latius dicetur.

12 Restat dicendum, quo tempore pugnandum est? Respondeo occurrente necessitate omni tempore. Extra necessitatem probabilis est die festo pugnari non posse, quia est opus seruilis, vt dixi, cum de obseruatione festorum egi. Ab Aduentu autem usque ad Octauam Epiphaniae, & à Septuagesima usque ad Octauam Paschae prohibetur praeratio ab Alex. III. in cap. treugas, de treuga & pace, sub grauibz pœnis, & comminatione excommunicationis. Verum hoc praecceptum receptum non fuit, vt testatur glossa ibi, & tradit Valent. 2. 2. disp. 3. quæst. 16. part. 5. sine. Suarez disp. 13. de bello. sect. 7. num. 24.

PUNCTVM VII.

De quibusdam bellis particularibus iniustis, scilicet seditione, rixa, & duello.

- 1 Quid sit seditio.
- 2 Proponitur quadam obiectio, vt clarior seditionis definitio conueniat, & sit illi satis.
- 3 Rixa, seu duellum, quid sit, exponitur.
- 4 Enumerantur causae, ob quas suscipi potest duellum, & dubitatur an sint sufficientes ad illud honestandum?
- 5 Ostentare vires, & voluntatem spectantibus causare, insufficientis causa est.
- 6 Veritatem aliquam duello firmare non solum illicitum, sed superstitiosum est.
- 7 Vindicatio propria iniuria illicita est per duellum.
- 8 Defensio honoris proprii, quem videris amittere, si oblatum duellum respuas, non est censenda sufficientis causa honestandò duellum.

- 9 Si aliquis tibi minatur mortem, vel grauem iacturam honoris, vel diuitiarum, nisi duellum acceptes, acceptare illud potes.
- 10 Excipe, nisi cum aliquo innocente proceret, vt pugnes.
- 11 Ad euitandam mortem, ad quam es condemnatus, an licitò possis duellum acceptare? Tenent aliqui, & quibus defendant.
- 12 Contrarium tenendum est.
- 13 Si minoris de iniusta accusatione, nisi duellum acceptes cum accusatore poteris acceptare.
- 14 In defensionem diuini honoris aliquando admitti potest duellum.
- 15 Ob terminandum bellum, licitum est admittere duellum ex parte iuste bellantis.
- 16 Licitum est in hoc casu obligare mulieres, no pugnantis succurrant.
- 17 Enumerantur poena impositae duellantibus absq; causa legitima.
- 18 Non prohibetur sub praedictis censuris qualibet pugna, sed pugna ex condicto loco, & tempore determinata.
- 19 Excommunicatio, quam duellantes incurrunt, est res creata virtute Trident. Absolui possunt ab Episcopo, si ocautum sit duellum; virtute Cruciat, etiam si publicum sit semel in vita, & semel in morte.
- 20 Quae causa excuset Principem ab hac excommunicatione incurrenda, ex eo quod duellum permittat.
- 21 Reliqua poena praeter excommunicationem, suspensionem, & interdictum inuident declaratione iudicis vt incurrantur.

1. Seditio est bellum aggressiuum vnius partis reipublicae aduersus aliam, vel aduersus suum Principem. Haec semper est illicita, vt pote paci, & iustitiae contraria: cum enim nulla pars reipublicae auctoritatem habeat indiendi bellum, sed haec resideat in Principe, seu reipublica perfecta, fit sanè contra charitatem, & iustitiam procedere illam Reipublicae partem, quae hoc bellum mouet.

2 Dices: Contingere potest, quod vna pars reipublicae aliam interfecerit, iniuriòsque sit, & Princeps rogatus non impediat. Poterit ergo tunc ciuitas offensa offendentem debellare? Item potest Princeps non Rex, sed tyrannus esse, sed mouere bellum aduersus tyrannum cuiuslibet reipublicae parti licet. Ergo non est dicenda seditio bellum vnius partis reipublicae aduersus aliam, neque aduersus Principem?

Facilis est horum solutio. Notanter enim dixi, seditionem esse bellum non quodcumque, sed aggressiuum, vt inde colligeres, si pars aliqua reipublicae bellum moueat, quatenus ad eius defensionem necessarium est, & non aliter, non seditionis procedete, sicut nec quaelibet persona particularis seditionem committit, cum se ad inuadentem defendit, potius namque ex parte inuadentis fiat seditio, Eodem modo respondendum est ad confirmationem. Dupliciter enim Rex tyrannus esse potest. Primo, quia regnum iure sibi non debitum usurpauit. Secundo, quoad regimen, quia in illo iniuriòs procedit. Si tyrannus est, primo modo tota reipublica, & quaelibet eius pars expellere eum à possessione potest. Tunc enim non mouet bellum aduersus suum Principem, & Dominum, sed aduersus latronem dominium usurpantem, ipsèque factus Rex est, qui seditionem committit, & illius est causa. Nam ex parte illum debellantium solum est defensio. Si autem Rex secundo modo tantum tyrannus existat, tunc patientes iniuriam se bello tantum defensiuo munie possunt, non tamen illis licitum est suum Principem, vt vere dominum aggredi, aliam seditionem, & rebellionem proprie committerent. Tota autem reipublica illum regno priuare potest, si in eius perniciem gubernaret, quia rex à reipublica auctoritatem accepit in adificationem reipublicae, non in eius destructionem, sic optime Suarez disp. 13. de bello. sect. 8.

3 Rixa est priuatum bellum, priuatique auctoritate assumptum, quo vnus alterum laedere conatur. Ex parte inuadentis est per se peccatum morale, nisi leuitas materiae excuset, vt in pueris rixantibus, sic D. Thomas 2. 2. quæst. 14. art. 1. & omnia. Haec rixa, seu priuatum bellum quid commune est ad duellum, & ad diffidationem. Duellum vocatur rixa, seu pugna duorum ex condicto, publicis quibusdam conditionibus interpositis. Diffidatio dicitur pugna, quae sine his conditionibus, ex conuentione tamen partium assumitur, quaeque vocatur priuatum duellum. Videndum ergo est, an hoc duellum, siue publicum, siue priuatum licitum aliquando sit?

Decisio huius difficultatis pendet ex causa, quae ad duellum suscipiendum occurrere potest. Nam si nulla inueniatur legitima, duellum semper erit illicitum, si tamen aliqua legitima inueniatur, tunc licet duellum sicut bellum, licet legitima causa intercedentes, si causa deficiat.

4 Octo ergo causae occurrere possunt ad suscipiendum duellum, de quibus Doctores dubitant, an sint legitima? Prima est, vana ostentatio virtutum, acquisitiòque nominis, & honoris viri robusti. Secunda, causare volupratem spectantibus, illisque se gratum praebere. Tertia terminatio alicuius litis ciuilibis, vel criminalis. Quarta, vindicatio iniuriae factae, illi usque reparatio. Quinta, defensio proprii honoris, quem videris amittere, si oblatum duellum respuas. Sexta, periculum vitae honoris, vel bonorum fortunae, quod necessario lubire debet, nisi duellum accepteris. Septima, defensio diuini honoris, quem alius blasphemis, &

professionibus, aliisque peccatis lædere intendit, nisi duellum accipies. Octava, terminatio belli inter hostes, & resolutio illius in duellum.

5 Prima, & secunda causa ab omnibus insufficientes iudicantur ad honestandum duellum, cum enim in illo evidens periculum vitæ, tam propriæ, quam alienæ insit, neque ob finem ita incertum suscipi. Unde & bellicum exercitium mortale peccatum est, si cum evidenti periculo vitæ suscipiatur, & in illo morientes Eccllesiastica prænuntiantur sepultura, cap. 1. de Torneam. sic expressè Caiet. 2. 2. q. 95. art. 8. circa solut. ad 33. in secunda causa. Et in sum. verbo duellum. Navarra cap. 15. sine. Valentia 2. 2. disputat. 3. qu. 17. punct. 1. in causa quinta, Et sexta, Suarez disp. 13. de bello, lib. 2. n. 1. Coninch. disp. 32. dub. 2. n. 5. Petr. Navarra lib. 2. de respit. c. 3. in 2. part. dub. 13. n. 296. Sanchez lib. 2. in Decal. c. 39. num. 12.

6 Tertia causa est, ob quam propriè dicitur duellum, cum enim inter aliquos controversia esset, neque sufficienter veritas ostenderetur, resoluebatur lis in duellum, vt is qui victor in eo cadere, reputaretur verum dicere, qui vero succumbere, falli. Duellum ergo assumptum ex hac causa non solum illicitum, sed superfluum est, & vt tale damnatum, cap. 1. c. 2. de purgat. vulg. Et cap. Monomachiam. 2. quæst. 5. Est enim mendacium omnino inefficax, & improportionatum ad veritatem indagandam. Neque enim Deus victoriam promittit daturus innocentibus: neque iustum est eam ab illo sperare medio ita indubitato, & arrecto. Caietanus, Suarez, & Navarra supra. Coninchus num. 13. Sanchez num. 3. Valent. dist. punct. 1. vers. Nec tertio: & alij plures.

7 Quarta causa, quæ est vindictæ iniuriæ factæ, illiusque reparatio, etiam insufficientis iudicatur ab omnibus supradictis Doctoribus ad honestandum duellum. Quia nemini particulari licet ob vindicandam propriam iniuriam alterum occidere. Ergo nec procurare: ad hoc enim officium Principis est constitutum. Adde huiusmodi effectus non certè per duellum obtinetur, cum læpè qui putatur victurus, succumbat.

8 Quinta, aliquibus videtur sufficiens, vt licitè suscipiatur duellum; cum enim respuentes duellum ignaui, & timidi reputentur, neque possint absque robore coram sociis comparere, quia eis non creditur respuisse ob vitandam Dei offensam, sed solum ob timorem: sit sanè grauem inde iacturam honoris pati. Ergo vt hanc euitent, poterunt duellum admittere. Hac enim ratio vt nobilis non tenetur fugere aggressentem, et si possit (vt communiter fert sententia) quia fuga illi est ignominiosa: Ergo similiter provocatus ad duellum non tenetur resistere, quia talis repulsa illi est ignominiosa? Ad dicendum omnino est, ex hac causa nullo modo honestari duellum posse: sic Caiet. art. 8. circa solut. ad 4. Suarez, 5. Sanchez, n. 9. Valen. punct. 1. vers. nec secundo. Navarra lib. 2. n. 286. Coninch. disp. 32. dub. 2. n. 8. & alij apud ipsos. Ratio est, quia tibi illicitum est mortem alteri infligere, illamque procurare nisi in tui defensionem. At illa acceptatio duelli non est defensio tui honoris, non enim datur defensio, ubi non est aggressio: At inuitans ad duellum non aggressor tuum honorem, potius enim ex repulsa duelli, quam ex eius inuitatione amissionem honoris sequitur. Neque ipse cogit ad pugnam, sed suadet. Vbi ergo tibi inferatur vis, quam possis repellere? Nullibi certè. Secus vero est de viro nobili, quem alius aggressor: tunc enim in aggressione patitur vim, quam non tenetur fuga sibi ignominiosa declinare, sed occasione poterit auertere.

9 Sexta causa, quæ est periculum vitæ, honoris, & fortunæ, magis est controversia inter doctores. Aliqui enim illum sufficienter iudicant ad honestandum duellum. Alij negant. Alij distinguunt inter periculum vitæ, & honoris, fortunæque, & dicunt periculum vitæ sufficere ad acceptandum duellum, secus periculum aliarum rerum. Vt ergo cum distinctione procedamus; proponendi sunt casus, in quibus hoc periculum necessarè quis subire potest, & offerretur duellum ad illius euasione. Primò, si iniurietur tibi aliquis mortem, aut falsum testimonium, aut grauem iacturam diuitiarum, nisi duellum cum illo acceptes, & credas sine dubio tibi illud malum inferendum esse recutatur duello; in hoc casu tibi licitum est duellum acceptare, imò ad illud inuitare, quia non inuitas ad malum, sed ad minus malum; neque enim legis periculum mortis absolutè, sed certum periculum mortis, infamiae, amissionem bonorum commutans in periculum dubium, & incertum. sic Sanchez lib. 2. cap. 39. num. 8. Valent. 2. 2. disp. 3. quæst. 17. punct. 1. vers. talis autem casus Coninch. disp. 32. dub. 2. n. 4. in septimo casu. Et n. 17. & clarissè Lessius lib. 2. iust. c. 9. dub. 8. n. 49.

10 Quòd si hic iniustus aggressor tuæ vitæ, honoris, vel diuitiarum, vellet duellum iniri non secum, sed cum alio tertio innocente. Maior est difficultas, an posses cum illo tertio pugnae, vt ab iniusta vexatione te liberet? Et ratio difficultatis est, quia tibi concessum est prouidere tuæ vitæ, cum iactura proximi, præcipue cum talis iactura non sit intenta, sed permilla, & ita vt probabile sentit Valentia 2. 2. disp. 3. quæst. 17. punct. 1. paulo post principium vers. ponunt etiam, & absolutè Caiet. 2. 2. quæst. 95. art. 8. circa solut. ad 3. Sanchez lib. 1. in Decal. c. 39. num. 4. Navarra lib. 2. de respit. cap. 3. in 2. part. dub. 13. num. 295. Tolet. lib. 3. sum. cap. 6. n. 31. Ad dicendum est nequaquam tibi licere. Non enim

licet tibi directè innocentem interimere, vt vitam conferres. Ergo si ille tertius te non aggreditur, non licet tibi illum impetere eiusque mortem procurare: quod maximè procedit, quando ipse coactus duellum amitteret. Neque te excusare potes, affirmant, aggressorem medio illo tertio innocente te impetere, quia ille tertius non impetit, sed potius tu illum impetis, & aggresseris. Nequis ergo id prætare, vt damnum euites: & ita tenet Syluest. alios referens verbo duellum, quæst. 2. D. Anton. 3. part. tit. 4. cap. ult. §. ult. Tabiena. verbo duellum q. 3. n. 4. Armilla ibi. n. 5. Henric. quodlib. 5. q. 32. Abulen. 1. Reg. c. 17. q. ult.

11 Secundus casus est, cum inique es accusatus, & condemnatus, vel credis certè esse condemnandum, & offertur tibi duellum ab accusatore, vel iudice, si velis à condemnatione liberari.

In hoc Nauarr. cap. 11. n. 39. Et cap. 15. num. 9. Sanch. lib. 2. c. 39. n. 8. Coninch. disp. 32. dub. 2. n. 17. Petr. Navarra. supra. num. 289. Mol. tract. 3. de iustit. disp. 17. num. 7. & Lessius lib. 2. cap. 9. dub. 8. nu. 47. existimant te licitè acceptare posse duellum ad euitandam condemnationem mortis, mutilationis membrorum, infamiam, grauemque fortunarum iacturam. Probant, quia tibi licitum est occidere eum, qui tuam vitam, honorem, vel diuitias aggreditur, à cuius aggressione nequis alia via liberari: sed huiusmodi accusator iniquis testibus tuam vitam, honorem, & diuitias aggreditur. Ergo potes illum duello perimere, cum non suppetat tibi alia via euadendi periculum, nisi interficiendo infectantem, videris posse interficere, quia est iusta defensio. Ergo sic dicendum in nostro casu. Ex hoc inferunt Coninch. Petr. Navarra, Sanch. Mol. & alij apud ipsos, non solum licitum esse acceptare duellum, vel illud indicere ad hanc iniuriam propulsandam, sed te posse occultè calumniatorem occidere, si alia via non suppetit euadendi periculum, quia illa non est occisio, sed defensio: imò Nauarra dicto lib. 2. de respit. c. 3. dub. 13. n. 290. & Sanch. dicto c. 39. n. 8. sine, affirmat te obligatum esse non acceptare duellum, si calumniatorem secretè interimere potes, quia nec te exponis periculo vitæ, & ab alio tollis occasionem committendi nouum peccatum, duellum acceptando, vel offerendo.

Caietan. verò 2. 2. q. 65. art. 8. ad 3. in 4. causam limitat supradictam doctrinam, vt procedat si duellum iniri ex consensu Principis, quia aliàs non videtur concedendum. Secundò, limitat, vt procedat in causa criminali, non in ciuili, quia defensio armata solum licet, cum alius te armis oppugnat. In causa criminali accusator iniustus te oppugnat armis, & gladio iudicis: in causa autem ciuili nulla sunt arma; quia nulla est tibi condemnatio ad mortem, neque mutilationem, cui dicendi modo adhæret Valen. 2. 2. disp. 3. q. 17. part. 1. vers. est autem assertio, Et vers. talis autem casus, Nauarr. c. 11. n. 39. Et c. 15. n. 9.

12 Ceterum dicendum existimò primò, nec posse Principem in supradicto casu offerre tibi duellum, neque te posse illud acceptare: sic Abulen. 1. Reg. c. 17. q. ult. Solon. 2. 2. q. 64. art. 3. controu. 3. Suarez de bello. disp. 13. sect. ult. a. num. 5. Probo. Nam, vel tu es dignus condemnatione secundum allegata, & probata, vel non? Si dignus es condemnatione, etsi nullam tibi irroget, iniuriam Princeps, condemnationem debitam in duellum commutans; at grauem irrogat accusatori, quocum duellum inire debet, cum absque causa legitima probata, illum manifesto vitæ periculo permittat exponi. Quòd si accusator in illud periculum liberè consentiat, et si Princeps iniuriolus non sit, est tamen reipublicæ, cuius administrationem gerit; cum absque causa publica, & legitimo periculo vitæ permittat exponi sibi subditum. Si verò dignus non es condemnatione, & nihilominus iudex te vult condemnare, & offert duellum loco condemnationis, adhuc existimò te non posse illud acceptare, nisi fortè ille, quocum duellum inendum est, sit dignus condemnatione, & in duellum eius condemnatio commutetur, vel te ipsum aggrediatur. Nam extra hos casus iniuste illum oppugnas, illumque perimere intendis ob conseruationem tuæ vitæ: licet enim in aliquo casu tibi permillum sit innocentem occidere, vt vitam conferres; debet esse casus, ex quo sequatur tibi occisio per accidens ad tuam actionem, vt contingit, cum fugis inimicum, in medio itinere est innocens constitutus, quem perimere debes, si cursum prosequeris, vel cum arcem oppugnas, in qua innocens refidet; in his enim licita est innocentis occisio, quia ad pugnam, & fugam necessariam per accidens sequitur: vt bene probat Lessius li. 2. c. 9. dub. 8. a. n. 57. At acceptatio, vel indicio duelli per se inferunt periculum occisionis. Neque ergo hæc liberè fieri contra innocentem.

13 Secundo dico, si duellum oblarum sic tibi ab accusatore iniusto, & promittit se cessaturum ab iniqua actione, & admittis, secus si respuis. Videris posse illud admittere, quia neque ipsi irrogas iniuriam occidendo, cum ipse se tali periculo exposueris, neque tu malè facis periculum tale suscipiens, eiusque occasionem procurans, cum in defensionem propriam, & ad vitandam iniuriam facias. Et confirmo. Si aliquis iniuste aggrederetur te in famam in platea de graui crimine, neque alia via vellet defestere, nisi duellum admitteres, vel offerres. Posses quidem illud admittere, & offerre, vt honorem defenderes, & à calumnia te liberares. Ergo à fortiori poteris, cum apud iudicem te infamare intendit, cum hæc infamatio magis publica sit, & grauioris damni periculo exposita. Quòd si dicas, tibi non licere alium occidere, nisi in defensionem. In præsentem autem casu

non videris te defendere ab accusatore, sed potius illum aggredi, quia accusator non aggreditur armis, sed lingua; & calumnia: lingua autem non videtur coherenda; neque calumnia diluenda armis, sed testibus, & rationibus? Respondeo, si testibus, & rationibus coherere non potest, & dissolvi calumnia, armis fieri potest, quia à natura concessum est illis mediis uti, quæ ad propulandam injuriam necessaria fuerint. sic P. Nauarr. Mol. Lessius, Coninch. Sanch. *supra*.

Neque approbo dictum Petri Navarrae, & Sanchez, nempe te esse obligatum occidere calumniatorem, si occulte potes non admisso duello, quia ex occulta occasione calumniatoris inferitur eius perpetua condemnatio, quam foste in duello pugnans evitabit, vt bene dicit Coninch. *disp. 32. dub. 2. n. 20.*

14. Septima causa, ob quam videtur admitti posse duellum, est in defensionem diuini honoris, si aliis à peccatis desistere non vult, nisi cum illo duellum in eas. Sed distinguenda sunt peccata, alia quæ cedunt in injuriam proximi, boni communis, & religionis, alia quæ solum peccanti nocent. Ob peccata: quæ solum nocent peccanti, clarum est te non posse duellum admittre. Ob peccata verò, quæ cedunt in injuriam grauem proximi, & boni communis, & religionis, poteris præcipue auctoritate Principis duellum admittre, si alia via tibi non suppetit defensionis, quia ob hanc rationem licet tibi iniuriantem occideres, quis enim negare poterit te non posse hæreticum occidere, si à conculcatione Sacramenti, & profanatione rerum sacrarum desistere non vult? Defendis enim tunc diuinum honorem.

15. Ostaia causa est terminatio belli inter hostes, & resolutio illius in duellum, & hanc esse causam sufficentem honestandi duellum ex parte illius Principis, qui iustum bellum gerit, nullus dubitare potest, seruata tamen hac conditione, vt non trahat victoriam ad statum magis dubium, quam per bellum. Nam posita hac conditione vicantur plures cædes, pluraque damna vtrinque contingentia in bello, & omnia reducuntur ad paucos. Secus verò esset si spes victoriæ minueretur: grauisimè enim peccaret Princeps, aduersus suam reipublicam, certam victoriam, quam per bellum haberet, in incertam duelli commutans, peccaretque item aduersus duellantes, cum eos periculo interitus exponeret absque causa legitima. Item licet Principi acceptare, & indicere bellum ad debilitandos hostium animos, & roborandos propriorum militum, quando id videt esse sibi ad bellum necessarium, quia est pars belli, & ad victoriam consequendam sæpe conueniens, ac proinde ex eisdem conditionibus, quibus honestatur bellum, & ipsum duellum tunc honestatur. Sic Suarez *disp. 13. de bello, sect. ult. num. 9.* Sanchez *lib. 2. c. 39. num. 15. & 16.* Valent. 2.2. *disp. 3. quest. 17. punct. 1. vers. ratio autem casus* Petrus Nauarr. *lib. 2. c. 3. in 2. part. ant. 13. num. 294.* Coninch. *disp. 32. dub. 2. num. 28.*

16. Quod si inquiras, an in hoc casu liceat militibus, & Principi se obligare ad non succurrendum sociis, si succumbant? Respondeo licere, quia aliquando licitum est, & permittum te obligare abstinere ab auxilio ferendo periclitanti, si illud præstare non potes absque graui damno proprio, vel boni communis. Cum ergo in præsentem non possint milites defendere socios, nisi violent fidem datam, totumque exercitum periculo exponant, sit laudè cessare posse ab hac defensione, & ita Sanchez notauit *lib. 2. in Decal. c. 39. nu. 17.* Suarez *disp. 13. de bello, sect. ult. sine.* Coninch. *disp. 32. dub. 2. n. 28.*

17. Sed inquires, quæ pœnæ sint impostæ duellantibus absque causa legitima? Respondeo varias pœnas esse impostas à Conc. Trid. *sess. 25. c. 19. de reform.* Primò, aduersus quoscumque dominos temporales, siue Reges, siue Imperatores, qui locum ad Monachiam in terris suis inter Christianos concesserint, fertur excommunicatio, & iurisdicitione, & dominio ciuitatis, castri, aut loci ab Ecclesia obtenti, in quo, vel apud quem duellum fieri permittitur, priuantur, etsi feudalia sint, directis dominis statim acquiritur. Secundo aduersus pugnam committentes, eorumque patros fertur excommunicatio, & pœna confiscationis bonorum, ac infamie perpetuæ, & vt homicidæ mandantur puniri, & si decesserint in ipso conflictu, careant Ecclesiastica sepultura. Tertio, aduersus eos, qui consilium in causa duelli dederint, aut alia quacunque ratione ad id quemque suaserint fertur excommunicatio. Gregor. verò XIII. in sua constit. quæ est 82. in ordine, incipiente, *ad tollendum detestabilem duellorum usum*, extendit supradictas pœnas, vt locum habeant in duellis priuatis, hoc est, in loco priuato, & non tuto commissis, & absque patris, socijs, & ad id vocatis, ac sine prouocatoris litteris, & cartellis, & etiam si duellantes duellum, seu pugnam non perfecterint, si per ipsos non fuerit, quominus dictum duellum perfectum non fuerit. Insuper Clemens VIII. anno 1592. Kalend. 17. Septemb. prædictam constitutionem Greg. XIII. pluribus alijs modis extendit, & excommunicationis absolutionem sibi referuat. Quas omnes constitutiones bene explicat Cenedo *ad decreta, collect. 117.* P. Casallos *tract. de omni genere homicidij, art. 76.* Valer. Reginald. *prax. lib. 2. c. 7. art. 73.* Sanchez *lib. 2. cap. 39. art. 2. n. 19.* August. Barbosa *in remiss. Concilij & de prest. Episc. 3. part. alleg. 30. n. 20.* & alij apud ipsos.

18. Primum, & præcipuum, quod in illis obseruari debet, est, non prohiberi sub prædictis centuriis quamlibet pugnam, sed pu-

gnam ex condito loco, & tempore determinato. Quocirca si aliquis accepta iniuria, & calore iracundie pronouet offendentem statim ad pugnam, non dicitur commisisse duellum, quia non fuit pugna ex condito, vt bene probat Farinac. ex verbis Bullæ *lib. 1. conf. 9. n. 33.* Sanchez *n. 28.* Secus verò dicendum esset, si accepta iniuria diceret offendenti: Exeamus hinc, scilicet ex platea, vbi sunt multi, qui nos impedire possunt, & camus in agrum, & pugnabimus; tunc enim illa pugna iam est ex condito, hoc est, ex pacto, & conuentione, loco, & tempore signato, ac proinde subiecta pœnis supradictæ bullæ Clementis VIII. Idem est, si diceret inermi: Vade, assume arma, hic te expecto: quia iam signat locum & tempus presertim. Sanch. *loc. cit.*

19. Secundo, aduerte excommunicationem, quam duellantes, eorumque socij, & patros, & Principes concedentes locum, seu non impeditentes, cum possint, & quicunque alij ad id auxilium, vel consilium præstantes incurunt, esse Pontifici referuatam, ex bulla Clementis VIII. At poterit Episcopus ab ea absolueret virtute Trident. si duellum oculum sit, quia non intelligitur ex supradicta bulla hoc Trident. decretum abrogatum, sic Sanchez *lib. 2. c. 30. n. 27.* Bonac. *de cens. disp. 2. q. 6. punct. 2. n. 15.* Barbosa *3. part. alleg. 30. num. 12. o. sine.* Item virtute bullæ Cruciatæ poterit Confessarius electus ab hac excommunicatione semel in vita, & semel in morte absolueret, quia exclusi hæretici, omnes alix censuræ conceduntur. Neque est verisimile, velle Pontificem supradictum privilegium limitare: sic Sanchez *supra*.

20. Tertio, aduerte excusati à supradicta excommunicatione lata in Trident. & alijs decretis Pontificijs, Principem Christianum, qui locum infidelibus concedere ad duellum, quia Trid. expresse dixit, *inter Christianos*, sic relato Deltio affirmat Sanchez *num. 29.* Barbosa *in remiss. Concilij*, Secus verò affirmat, si Christiano pugnaturo cum infidelibus in suo regno locum Princeps concederet. Secundo, excusatur princeps à supradicta excommunicatione, & pœnis, si iustam habeat causam permitendi duellum, quia cum illa permisso licita sit, nõ potest pœna puniri. Possit tamen aliquando adesse causam, quæ hanc honestet permissionem, non videtur posse dubitari, cum sæpe occurrat occasio permitendi aliqua mala, vt maiora cuitentur. Tertio, excusantur à supradicta excommunicatione, & pœnis casu spectantes duellum, quia foruit illæ transibant, quia in bulla Greg. XIII. expostulantur, vt ex proposito spectent, alias hæc visio non videtur ad pugnam incitare. Sanchez *num. 31.* Quarto, excusantur comitantes pugnaturos, si animo impediendi pugnam comitentur, quia ij dici non possunt socij illorum esse, sed aduersarij, neque auxilium illis præbere, sed impedimentum. Adde talem comitarum laudabilem esse, & forte ex obligatione suscipiendum. Ergo pœna affici non debet, sed præmio. Sanchez.

21. Quarto, aduerte cum eodem Sanchez, *num. 32.* aliquas pœnas, præter excommunicationem, suspensionem, & interdictum, relatas in supradicto decreto Tridentino, & bullis Pontificum indigere sententia iudicis saltem declaratoria criminis, vt incurrantur. Quod est infamia, profcissione bonorum, amissioneque loci, in quo duellum committitur, est etiam, cum priuè iure acquisito. Et idem est ob eandem rationem de inhabilitate ad beneficia obtenta. At de inhabilitate ad beneficia, & officia obtinenda probabile reputat cum Mol. & Nauarr. similiter indigere sententia iudicis, quia non est vlt receptum absque illa incurri.

DISPUTATIO VI.
De scandalo Charitati contrario.

GRAVISSIMA est hæc disputatio, & multum necessaria ad regulandas humanas actiones, sed vt distinctè procedamus. Videndum est primò, quid sit scandalum, & aduersus quam virtutem procedat. Secundo, quæ actiones ratione scandali illicitæ sunt. Tertio, quæ causæ exerceant ab scandalo dato.

PUNCTVM I.

Quid sit scandalum, & aduersus quam virtutem procedat!

1. Duplex est scandalum, actiuum, & passiuum. Et vtrumque definitur.
2. Triplici rei ruina proximi intendi potest.
3. Nunquam est scandalum, nisi ruina spiritualis proximi succedat, vel intimentur probabiliter successura. Excipit, nisi directè vel proximum cadere.
4. Aliqua notabilia inferuntur.
5. Preponitur quadam obiectio, & sic illi satis.
6. Scandalum passiuum non aduersatur specialis virtutis, sed per omnia vitia vagatur.
7. Scandalum actiuum, si directè volitum sit, hoc est, ex affectu, vt proximus ruat, specialis est peccatum.